

Self- Actualization Perceptions Levels of Gifted Students: Case of Malatya

Ali İhsan BORAN* İsmail ŞAN**

Received: 05 May 2013

Accepted: 06 June 2013

ABSTRACT: The purpose of this study was to determine the perceptions related levels of self- actualization of gifted students. Survey method was used to realize this study. The population of this study consists of 147 gifted to 16 years-old students from Malatya Science and Art Center. Data was collected by “Self- actualization Scale” prepared by Battal and Şan (2010). The reliability level of the scale is 0,695 and this level is acceptable for that research. Frequencies, percentage, arithmetic mean, t-tests, analysis of variance, Mann-Whitney-U test, Kruskal- Wallis test, Shapiro Wilk test for normality and correlation analysis were employed to analyze data. As a result increasing age means decreasing the level of self-actualization for gifted students. On the other hand, gender, average monthly family income, parental education level and occupational status of mother are concluded that no significant effect.

Key words: Gifted student, self- actualization, Science and Art Center (SAC).

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance: Gifted children are expected to have higher self-actualization level than other children and the current literature supports this statement.

In this study determining the level of self-realization of gifted students between the ages of 12-16, attending Malatya Science and Art Center, aimed at answer the following questions:

- 1) gifted students' perceptions of the frequency of self-fulfilling human characteristics to show what level of?
- 2) the integrity of the gifted students' emotions, critical thinking, human relations, creativity, self-realization according to the dimensions between the levels of a) gender, b) age c) types of school, d) the educational status of parents e) the mother's employment status, f) the average family is there a significant difference in monthly income?

With this research; the phenomenon of self-realization which is one of the main features of the individual who educated and trained, aimed to determine the level of gifted students.

The aim of this study is to determine levels of self-realization of gifted students. This and similar studies will shed light on the studies for gifted students to realize themselves. Thus, gifted students themselves and to society in future years will be provided a useful contribution to grow as individuals.

Methods: This research was designed according to survey method. The universe of this research consists of 147 gifted students that attend to Science and Art Center (SAC) in Malatya, in Turkey. Data were collected via “Self-Actualization Scale” prepared by Battal and Şan (2010). Cronbach Alpha reliability coefficient is computed 0,695 and evaluated as acceptable (George & Mallery, 2003) for this research. Data were analyzed by using independent sample t test, Anova, Mann-Whitney U and Kruskal Wallis H. Self-Actualization Scale is composed of 30 items and points align in the range of 30-120. Closer to 120 points means higher self-actualizing level. The arithmetical mean of the scale is 94,44 and the standard deviation is 7,41.

Results: Increasing age means decreasing the level of self-actualization for gifted students. On the other hand, gender, average monthly family income, parental education level and occupational status of mother are concluded that no significant effect.

* Dr., Malatya Science and Art Center, aihsan422@gmail.com

** Arş.Gör., İnönü University, Faculty of Education, ismail.san@inonu.edu.tr

Discussion and Conclusions:

Based on these findings, the recommendations are:

- 1) This research reveals levels of self-realization of gifted students according to their own perception. Levels of self-realization of gifted students must be tested by different methods (e.g qualitative research, interviews with students, observation method, etc.) and then compared with the results of research.
- 2) In order to enhance “the integrity of feeling” which takes place at the last row according to the given by the gifted students responses in Science and Art Centers (SAC) must give place to more activities which helps students to put forth their feelings.
- 3) Teachers of SAC should give place to more activities to developed creative features of gifted students. Also teachers of SAC must be open to in critical thinking; they should be a model about it.
- 4) In SAC, for gifted students’ of critical thinking and creativity studies to become more productive; their consultant teachers in SAC with teachers in their schools of these students should be in contact.
- 5) Studies between another group of students the same age and sex a general school with students enrolled in the gifted program of Masters (2009), such as determining the level of self-realization, similar studies must be done in Turkey. The findings must be compared with results of studies conducted abroad.

Üstün Öğrencilerin Kendilerini Gerçekleştirme Düzeylerine İlişkin Algıları (Malatya İli Örneği)

Ali İhsan BORAN* İsmail ŞAN**

Makale Gönderme Tarihi: 05 Mayıs 2013

Makale Kabul Tarihi: 10 Haziran 2013

ÖZET: Bu araştırmanın amacı, üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algıları ve bu algıları farklılaştıran demografik değişkenleri belirlemektir. Araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Malatya Bilim ve Sanat Merkezi'ne kayıtlı 12-16 yaş aralığında bulunan 147 üstün yetenekli öğrenci olup, bu öğrencilerin tamamına form uygulanmıştır. Araştırmada veri toplanma aracı olarak, Likert tipi "Kendini Gerçekleştirme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliği için yapılan Cronbach Alpha güvenirlik analizinde, güvenirlik 0,695 olarak tespit edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, T-testi ve ANOVA, Mann-Whitney-U, Kruskal-Wallis, Shapiro Wilks normallik ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulardan: Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algıları; küçük yaş gruplarının büyük yaş gruplardan, ilköğretim okullarında öğrenim görenlerin Fen ve Anadolu liselerinde öğrenim görenlerden daha yüksek çıktığı görülmüştür. Ayrıca cinsiyet, ailenin ortalama aylık geliri, anne-baba eğitim durumu ve annenin meslek durumu açısından anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Üstün yetenekli öğrenci, kendini gerçekleştirme, Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)

GİRİŞ

Üstün yeteneklilik ortalamasının üzerinde bir kabiliyet, yaratıcı düşünme ve görev sorumluluğunun toplamı olarak tanımlanmaktadır. Üstün yetenekli bireylerde yüksek kabiliyet, yaratıcı düşünme ve görev sorumluluğunun bulunması zorunludur. Ayrıca üstün yetenekli çocuklar yukarıda belirtilen özelliklere ve bunları geliştirebilecek potansiyele sahip bireylerdir. Bu çocuklar normal programlar yolu ile sağlanamayan geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ihtiyaç duyarlar (Renzulli & Reis, 1985).

Üstün yetenekli çocuklar hızlı ve farklı yollarla öğrenirler ve ortalama çocuklara göre kendilerine daha çok güvenirlir. Bu çocuklar öğrenme ve algılamada yardıma ihtiyaç duymayıp kendi kendilerine motive olurlar ve sık sık yeni şeyler icat etme gayreti içindedirler. Problem çözümünde özel yollar bulabilen bu çocuklar azimlidirler ve doğalarında yaratıcılık vardır (Winner,1996).

Üstün yeteneklilik ile ilgili ilk önemli bilimsel çalışma 1925 yılında Psikolog Lewis Terman tarafından yapılmıştır. Terman ayrıca Standford-Binet IQ testinin mucidi olarak da tanınır. Çığır açan bu çalışmada Terman 1528 üstün yetenekli çocuk üzerinde çalışmıştır. Çalışmaya iştirak edenler, yalnızca IQ skorları ile seçilmiştir. Üstün yetenekliler ile ilgili bu çalışma kültürel çeşitlilikten yoksun olduğu için yaygın bir şekilde eleştirilmesine rağmen 25 yıl boyunca araştırmacılar tarafından kullanılmıştır (Masters, 2009).

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi, Türkiye için yeni bir konu değildir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde üstün yetenekli insanlar Enderun Mektebi'nde yetiştirilirken (Bilgili, 2004), cumhuriyet döneminde üstün ve özel yetenekli çocukların yetiştirmesine ilişkin ilk yasal düzenleme 1948 yılında 5245 sayılı İdil Biret ile Suna Kan yasası ile yapılmıştır. Daha sonra bu yasanın kapsamı 1956 yılında sanat alanında üstün yetenek gösteren çocukların eğitimlerini de kapsayacak şekilde genişletilerek 6660 sayılı yasa oluşturulmuştur (Ataman, 2004). Örgün

*! Dr.,Malatya Bilim ve Sanat Merkezi, aihsan422@gmail.com

** Arş.Gör., İnönü University, Faculty of Education, ismail.san@inonu.edu.tr

eğitimde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi 1960'lı yıllarda özel üst sınıfların açılması ile daha kapsamlı ele alınmış olsa da üst düzey bürokratların kendi çocuklarını yetenek düzeylerine bakmaksızın bu sınıflarda yer alması için yaptığı baskılardan dolayı bu uygulamadan vazgeçildiği söylenmektedir (Akarsu, 2004). 1980'li yıllarda konu tekrar gündeme alınmış ve projeler geliştirilmiştir. Bu projeler yardımı ile 1993 yılında Ankara, İstanbul, İzmir, Denizli ve Bayburt illerinde Bilim-Sanat Merkezleri adı altında yetenek geliştirme merkezleri kurulmuştur (Gökdere ve diğ. 2003). Türkiye'de 2013 yılı itibari ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde, öğrenci kabul eden 60'ın üstünde Bilim ve Sanat Merkezi mevcuttur. Bunlardan biri de Malatya Bilim ve Sanat Merkezi'dir. 2005 yılından beri eğitime açık olan merkez, üstün yeteneklilerin eğitiminde önemli bir görev üstlenmektedir.

Kendini Gerçekleştirme Kavramı

Kendini gerçekleştirme kavramını ilk olarak 1950'lerin sonlarında Psikolog Abraham Maslow belli bir yol ve plan olmaksızın zihinsel sağlığın ta kendisi olduğu şeklinde tanımlayıp, bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Aynı dönemde Psikolog Carl Rogers ise iyi bir yaşam olarak ifade etmiştir. (Masters, 2009).

Maslow (1970), Rogers (1959), Jung (1966), Goldstein (1944), Frankl (1985), Shostrom (1968) ve Yıldız (2004) gibi birçok akademisyenin ortak kanısı, temel ihtiyaçları (fiziksel ihtiyaçları) karşılamamanın insan için yeterli olmadığı şeklindedir. İnsanın temel ihtiyaçlarının dışında da sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçları vardır. Maslow tarafından geliştirilen ihtiyaçlar hiyerarşisinde "insanın kendini gerçekleştirme" üst düzey bir ihtiyaç olarak ele alınmıştır.

Hümanistik psikologlara göre, insan davranışına yön veren en önemli güdü, bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Ancak bu üst düzey amaçların gerçekleştirilmesinde bireyin temel gereksinimlerinin karşılanmış olması gerekmektedir. Maslow'a(1970) göre, bireyin ihtiyaçlarından birinin karşılanmış olması, bireyin denge durumuna gelmesini sağlamaz. Zira denge durumu birey için mümkün değildir. Her bireyin, ihtiyaçları karşılandıktan sonra yeni ihtiyaçları ortaya çıkar (Battal ve Şan, 2010).

Ruf; Turner ve Helms, Maslow'un kendini gerçekleştirme kriterlerini; gerçeği daha etkili algılama, kendini ve diğerlerini kabul etme, kendine yeterli olma, tarafsızlık, özerklik, devamlı yenilikleri takdir etme, gizemli deneyim, diğerlerine sempati ve şefkat gösterme, kişiler arası özgün ilişkiler, demokratik karakter yapısı, araçla amacı ayırt etme, olayların gülünç yönünü dostça ve mantıklı görme, yaratıcılık, kültürlenmeye karşı direnç göstermeme, probleme odaklanma olarak vermektedir. Nelson kendini gerçekleştirme; yüksek düzeyli sorumluluk, doğruluk, karar verme yetisi, empati, düşünce ve hareket özerkliği, kendi farkındalığı özelliklerine sahip olmak şeklinde yorumlamaktadır (Ruf, 1998).

Pufal-Struzik (1999), 16-17 yaş aralığında üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirmeyi dikkate alarak sınıfta, okulda ve toplumda sosyal-duygusal gelişimini araştırmıştır. Araştırma sonucunda; üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme seviyelerinin ortalama öğrencilerden oldukça yüksek olduğunu göstermiştir (Pufal-Struzik, 1999). Hebert ve McBee (2007), üstün yetenekli üniversite öğrencilerinin üzerinde yaptığı çalışmada, kendilerini gerçekleştirme için güçlü isteklerinin olduğunu farkına vardıklarını vurgulamıştır (Hebert ve McBee, 2007). Masters (2009), tarafından üstün yetenekli eğitimi programına kayıtlı 16-18 yaş aralığında bir grup öğrenci ile genel okulda aynı yaş ve cinsiyette başka bir grup öğrenciye Personal Orientation Inventory (POI), Almost Perfect Scale-Revised (APS-R) ve Friedman Well-Being Scale (FWBS) ölçeklerini kullanarak karşılaştırmış ve üstün yeteneklilerin diğer

öğrencilere göre kendini gerçekleştirme seviyelerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır(Masters, 2009).

Üstün yeteneklilerin eğitiminde yaygın bir şekilde kullanılan “*Yaratıcı Problem Çözümü*” öğrenme modelini geliştiren Parnes; Maslow’un kendini gerçekleştirme kriterlerini üstün yeteneklilerin eğitiminde bir amaç olarak önermektedir (Marker, 2005). Üstün yeteneklilerin eğitiminde kendini gerçekleştirmeyi bir amaç olarak gören örneklerden biri Roper Ekolü’dür (Roper,1996). Yetenek gelişiminin amacı kendini gerçekleştirmenin önemli olmadığı anlamında değildir, dahası kendini gerçekleştirme üstün yeteneklilerin eğitim programlarının kesin amaçlarından biri olmayabilir. Ancak uzun çalışmalar göstermiştir ki; üstün yeteneklilerin kendini gerçekleştirmelerinin önemli bir yanı yeteneklerinin baskınlığındaki başarıyı ortaya çıkarmalarıdır (Subotnik ve diğ., 2011).

Üstün yetenekli çocukların özgüveni yüksektir ve bağımsızlığa meyillidirler. Bu nedenle eleştirel düşünürler, basmakalıp düşünceleri ret ederler ve kültürel normlara karşı gelme eğiliminde olurlar (Masters, 2009). Bu durum üstün yeteneklilerin Maslow’un kendini gerçekleştirme kriterlerini sağlamaya daha yatkın olduğunu göstermektedir.

Terman’ın orijinal çalışmasında kullandığı bir alt çalışmada ve onu takip eden 1928, 1936, 1940 ve 1950’deki çalışmalarda psikologlar LiZuo ve Liqing Tao azim, niyet, üstün olma isteği, kendini gerçekleştirme kavramlarının üstün yeteneklilerin kişilik gelişiminde önemli faktörler olduğunu saptamışlardır (Masters, 2009).

Bu ve buna benzer çalışmalar üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmeleri için yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Böylece 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen “*öğrencilerin topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek*” ilkesi doğrultusunda, üstün yetenekli öğrencilerin ileriki yaşlarda kendilerine ve topluma karşı yararlı bir birey olarak gelişmelerine katkı sağlanmış olacağı düşünülmektedir.

Malatya ilindeki Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)’ne devam eden 12-16 yaş aralığındaki üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyini saptamaya yönelik olan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) Üstün yetenekli öğrencilerin, kendini gerçekleştiren insanın özelliklerini gösterme sıklıklarına ilişkin algıları ne düzeydedir?
- 2) Üstün yetenekli öğrencilerin duygu bütünlüğü, eleştirel düşünme, insan ilişkileri, yaratıcılık boyutlarına göre kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında a) cinsiyetleri, b) yaşları c) okul türleri, d) anne ve babanın eğitim durumları e) annenin meslek durumu, f) ailenin ortalama aylık geliri açısından anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algılarının belirlenmesini amaçladığı için betimsel yöntemin kullanıldığı nicel bir çalışma olup, tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, Malatya il merkezindeki BİLSEM’e devam eden 147 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler evrenin tamamından elde edilmiştir. Örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler Tablo-1’de gösterildiği gibidir.

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin 12-16 yaş aralığında oldukları ve cinsiyetlere göre dağılımlarının yarı yarıya olduğu görülmektedir. Devam ettikleri okul türlerinin oranlarının birbirine yakın olduğu ve ortalama aylık gelirlerinin genellikle 1000-3000 TL arasında olduğu (%66,7), annelerinin yarısından çoğunun çalıştığı (%55,8), ailenin eğitim durumu açısından annelerin yarıya yakınının (%42,9) ve babaların yarısının (%49,7) lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1: Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

	N	%		N	%
Yaş			Okul Türü		
12	35	23,8	Özel İlköğretim Okulu (ÖİO)	30	20,4
13	37	25,2	Devlet İlköğretim Okulu(DİO)	45	30,6
14	14	9,5	Fen Lisesi(FL)	39	26,5
15	18	12,2	Anadolu Lisesi (AL)	33	22,4
16	43	29,3	Ailenin Ortalama Aylık Geliri		
Cinsiyet			1000 TL'den az	6	4,1
Erkek	73	49,7	1001-2000 TL arası	26	17,7
Kız	74	50,3	2001-3000 TL arası	48	32,7
Annenin mesleki durumu			3001-4000 TL arası	24	16,3
Ev hanımı	65	44,2	4001-5000 TL arası	20	13,6
Çalışan	82	55,8	5001 TL ve üzeri	23	15,6
Anne Eğitim Durumu			Baba Eğitim Durumu		
İlköğretim mezunu	29	19,7	İlköğretim mezunu	11	7,5
Lise ve dengi okul mezunu	35	23,8	Lise ve dengi okul mezunu	26	17,7
Önlisans mezunu	13	8,8	Önlisans mezunu	17	11,6
Lisans mezunu	63	42,9	Lisans mezunu	73	49,7
Lisansüstü mezunu	7	4,8	Lisansüstü mezunu	20	13,6

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Battal ve Şan (2010) tarafından geliştirilen ve toplam puan için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.818 bulunan “Kendini Gerçekleştirme Ölçeği” kullanılmıştır. Kendini gerçekleştirme; 1) duygu bütünlüğü, 2) eleştirel düşünme, 3) insan ilişkileri ve 4) yaratıcılık boyutlarından oluşmaktadır. Veri toplama aşamasında öğrencilerle görüşmeler yapılarak araştırmanın kapsamı tanıtılmış ve rızaları alındıktan sonra ölçek uygulanmıştır.

Dört kategorili olarak hazırlanan 147 kişilik öğrenci grubuna uygulanan ölçeğin toplam puan üzerinden Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.695; duygu bütünlüğü, insan ilişkileri, yaratıcılık ve eleştirel düşünme alt boyutları için sırasıyla 0.630, 0.730, 0.691 ve 0.673 olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçeğin ve alt boyutlarının güvenirliğinin kabul edilebilir olduğu anlamına gelmektedir (George & Mallery, 2003).

Veri Analizi

Bu çalışmada, elde edilen veriler değerlendirilirken ölçeğin birinci bölümünde yer alan bağımsız değişkenler için betimsel istatistik hesaplamaları yapılmıştır. Üstün yetenekli öğrenci-

lerin kendini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algılarının ve kendini gerçekleştirmenin boyutlarının cinsiyet ve anne mesleki durum değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, öncelikle verilerin bağımsız değişkenlere göre normal dağılım gösterip göstermediğine Shapiro-Wilk testi uygulanarak bakılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği durumlarda, varyansların homojenliği de test edilerek t-testi; normal dağılım göstermediği durumlarda ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Yaş, anne-baba eğitim durumları, ailenin ortalama aylık geliri ve okul türü değişkenlerine göre, farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, verilerin normal dağılım gösterdiği durumlarda ANOVA uygulanmış, fark çıkan grupların belirlenmesinde LSD testinden yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda ise non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi ve gruplar arası farklılığı belirlemek için de Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Varyansların hepsi homojen dağılım gösterdiği için alternatif testler uygulanmamıştır.

Dörtlü Likert tipinde olan *kendini gerçekleştirme ölçeğinde* toplam 30 madde; “her zaman (4)”, “sık sık (3)”, “ara sıra (2)” ve “hiçbir zaman (1)” olarak derecelendirilmiştir. Dört boyutlu olan bu ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 30, en yüksek toplam puan 120’dir. Toplam puanın 120’ye yaklaşması öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerini daha fazla gösterdiğine, 30’a yaklaşması ise daha az gösterdiklerine ilişkin algılarını yansıtmaktadır.

Ölçeğe verilen ortalama puanlarının hesaplanmasında

Hiçbir zaman	:	30,00 – 52,50 arası
Ara Sıra	:	52,51 – 75,00 arası
Çoğu Zaman	:	75,01 – 97,50 arası
Her Zaman	:	97,51 – 120,00 arası

olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin cevap vermediği maddeler boş bırakılmış olup, tüm veriler girildikten sonra ilgili maddede verilen yanıtların ortalaması alınmıştır.

Yapılan testlerde anlamlılık düzeyi ($p=0.05$) olarak alınmıştır. Analizler doğrultusunda veriler tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda oluşturulan iki alt probleme ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Toplam puan olarak bakıldığında ölçeğin tümü için puanların ortalaması 94,44 ve standart sapması 7,41 olarak hesaplanmıştır.

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insanın özelliklerini gösterme düzeylerine ilişkin algılarına yönelik bulgular Tablo 2 ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Kendini Gerçekleştiren İnsan Özelliklerinin Boyutlarını Yansıtma Düzeylerine İlişkin Algıları

Boyut	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman		Ortalama		Düzye	
	n	%	n	%	n	%	n	%	\bar{X}			
1. İnsan İlişkileri (İ)	128	87,1	16	10,9	3	2,0	0	0,0	147	100	3,56	HZ(4)
2. Eleştirel Düşünme (E)	47	32,0	88	59,9	12	8,2	0	0,0	147	100	3,08	ÇZ (3)
3. Yaratıcılık (Y)	55	37,4	74	50,3	18	12,2	0	0,0	147	100	3,07	ÇZ (3)
4. Duygu Bütünlüğü (D)	26	17,7	111	75,5	10	6,8	0	0,0	147	100	2,96	ÇZ (3)
Genel Durum (Kendini Gerçekleştirme)	60	40,8	87	59,2	0	0,0	0	0,0	147	100	3,17	ÇZ (3)

Tablo 2’de görüldüğü gibi ölçek maddelerine verilen yanıtların toplam puanları üzerinden alınan ortalama puanın $\bar{X} = 3,17$ olduğu ve çoğu zaman – ÇZ düzeyine karşılık geldiği görülmektedir. Bu durumda üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerini üst düzeyde gösterdiklerini algıladıkları anlaşılmaktadır.

Kendini gerçekleştirmenin boyutları açısından değerlendirildiğinde “insan ilişkileri” boyutunun ilk sırayı (her zaman – HZ) aldığı, bu boyutu; “eleştirel düşünme”, “yaratıcılık” ve “duygu bütünlüğü boyutlarının” (çoğu zaman – ÇZ) izlediği görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Kendini Gerçekleştiren İnsan Özelliklerini Gösterme Sıklıklarına İlişkin Algıları

Boyut	Özellikler	Her Zaman (HZ)		Çoğu Zaman (ÇZ)		Ara Sıra (AS)		Hiçbir Zaman (HiZ)		Ortalama		Dü- zey	
		N	%	n	%	N	%	n	%	n	%		
İ	İşini iyi yapan insanlara saygı gösteririm.	127	86,4	18	12,2	2	1,4	0	0,0	147	100	3,85	HZ (4)
İ	Arkadaşlarımı sever, onlara; inancına, sosyal ve ekonomik durumuna göre ayırım yapmadan davranırım.	120	81,6	22	15,0	4	2,7	2	0,7	147	100	3,78	HZ (4)
İ	Bilgilerimin sınırlı olduğuna, yaşam boyu herkesten bir şeyler öğrenebileceğime inanırım.	103	70,1	34	23,1	8	5,4	2	1,4	147	100	3,62	HZ (4)
D	Yapmacık davranışlardan uzak, kendiliğinden, doğal, saydam ve içimden geldiği gibi davranırım	87	59,2	48	32,7	11	7,5	1	0,7	147	100	3,50	HZ (4)
İ	Arkadaşlarıma saygı gösterip, onların görüş ve isteklerini dikkate alarak demokratik bir kişilik yapısı sergilerim.	79	53,7	57	38,8	10	6,8	1	0,7	147	100	3,46	HZ (4)
İ	Arkadaşlarımı iyi seçer, onlarla derin ilişkiler kurarım.	72	49,0	66	44,9	9	6,1	0	0,0	147	100	3,43	HZ (4)
İ	*Arkadaşlarımla farklı düşünce ve duygularımı hoşgörü ile karşılamam.	86	58,5	43	29,3	10	6,8	8	5,4	147	100	3,41	HZ (4)
Y	Çevreden etkilenmeden, düşünce ve davranışlarımda bağımsız, kendi ayaklarımda üzerinde durabiliyorum.	71	48,3	60	40,8	15	10,2	1	0,7	147	100	3,37	HZ (4)
E	*Beni ilgilendiren sorunların dışında hiçbir sorunu çözmeye çalışmam.	75	51,0	56	38,1	10	6,8	6	4,1	147	100	3,36	HZ (4)
İ	Arkadaşlarımla sevecen ilişkiler kurup, onlara sempati ile yaklaşabilirim.	68	46,3	65	44,2	13	8,8	1	0,7	147	100	3,36	HZ (4)
Y	Kendime özgü geliştirdiğim özel bir ahlak anlayışım var.	74	50,3	47	31,9	21	14,3	5	3,4	147	100	3,30	HZ (4)
Y	İçinde yaşadığım toplumsal ve fiziksel ortamı olduğu gibi kabul eder, kendime özgü bir değer sistemi oluştururum.	61	41,5	60	40,8	25	17,0	1	0,7	147	100	3,23	ÇZ (3)
E	Gerçeği olduğu gibi algılayıp, içinde bulunduğum ortama kolayca uyum sağlarım	61	41,5	60	40,8	24	16,3	2	1,4	147	100	3,23	ÇZ (3)
D	Kendimi, diğer insanları ve doğayı olduğu gibi kabul ederim.	65	44,2	48	32,7	29	19,7	5	3,4	147	100	3,18	ÇZ (3)
Y	İçinde yaşadığım ortama kendime özgü yenilikler ve zenginlikler getiririm.	46	31,3	76	51,7	25	17,0	0	0,0	147	100	3,14	ÇZ (3)
Y	Yaratıcı özelliğimle, problemlere kendime özgü alışılmamış çözüm yolları getirebilirim.	48	32,7	68	46,3	29	19,7	2	1,4	147	100	3,10	ÇZ (3)
E	"İnsanlığın özgürlüğü" gibi üst düzeyde amaçlarım vardır.	53	36,1	53	36,1	38	25,9	3	2,0	147	100	3,06	ÇZ (3)
D	Sıklıkla derin, estetik duygular, yaratıcılık anları, sevginin yoğun hissedildiği anlar gibi doyumsuz yaşantılar geçiririm.	48	32,7	57	38,8	40	27,2	2	1,4	147	100	3,03	ÇZ (3)
D	İnsan olarak yapılabilecek doğal hataları yeri gelince yaparım.	49	33,3	55	37,4	40	27,2	3	2,0	147	100	3,02	ÇZ (3)
E	Davranışlarımı biçimlendirmeye çalışan toplumsal kalıplara karşı çıkabilirim.	52	35,4	53	36,1	34	23,1	8	5,4	147	100	3,01	ÇZ (3)
D	*Para kazanamayacağım işlerle boşa vakit geçirmem.	49	33,3	57	38,8	33	22,4	8	5,4	147	100	3,00	ÇZ (3)
D	En sıkıntılı anlarda bile olayların gülünecek yanlarını bulabilen mizah anlayışına sahibim.	48	32,7	58	39,5	34	23,1	7	4,8	147	100	3,00	ÇZ (3)
E	Geleceğe yönelik uygun ve doğru tahminlerde bulunabilirim.	34	23,1	77	52,4	35	23,8	1	0,7	147	100	2,98	ÇZ (3)
D	Zaman zaman yalnız kalmaktan hoşlanırım, kendi kendime yetebilirim.	40	27,2	57	38,8	47	32,0	3	2,0	147	100	2,91	ÇZ (3)
D	*Yaptıklarımın dolayı kendi kendime asla gülmem.	40	27,2	59	40,1	36	24,5	12	8,2	147	100	2,86	ÇZ (3)
E	İçinde bulunduğum koşulları ön yargısız değerlendirebilirim.	31	21,1	63	42,9	49	33,3	4	2,7	147	100	2,82	ÇZ (3)
D	*Zayıf ve eksik yönlerimi utanç duymadan olduğu gibi kabul edemem.*	33	22,4	68	46,3	30	20,4	16	10,9	147	100	2,80	ÇZ (3)
D	*Yapılacak o kadar iş var ki, sabahları yataktan kalkışım gelmiyor.	32	21,8	62	42,2	27	18,4	26	17,7	147	100	2,68	ÇZ (3)
D	*Zaman zaman zihinle duygu, okul ve eğlence yaşamımda çatışmaya düşüp, tereddütler yaşarım.	20	13,6	79	53,8	29	19,7	19	12,9	147	100	2,68	ÇZ (3)
Y	*Yaşadığım kültürün, beğenmediğim yönleri olsa da uymaya çalışırım.	10	6,8	49	33,3	59	40,1	29	19,7	147	100	2,27	AS (2)

*: olumsuz yargılara verilen yanıtlar tersten kodlanarak değerlendirilmiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerinden; işini iyi yapan insanlara saygı gösterme, arkadaşlarının inançlarına, sosyal ve ekonomik durumlarına göre ayırım yapmadan davranma, bilgilerinin sınırlı olduğuna yaşam boyu herkesten bir şeyler öğrenebi-

leceğine inanma, yapmacık davranışlardan uzak içinden geldiği gibi davranma, arkadaşlarına saygı gösterip demokratik bir kişiliğe sahip olma, arkadaşlarını iyi seçip onlarla derin ilişkiler kurma, arkadaşlarının farklı düşünce ve duygularını hoşgörü ile karşılama, çevreden etkilenmeden düşünce ve davranışlarında bağımsız olma, başkalarının sorunlarına eğilme, arkadaşlarıyla sevecen ilişkiler kurup onlara sempati ile yaklaşma ve kendine özgü geliştirdiği bir ahlak anlayışına sahip olma özelliklerini “her zaman” gösterdiklerini algıladıkları anlaşılmaktadır. Buna karşın, yaşadığı kültürün beğenmediği yönleri olsa da uymaya çalışma özelliğini “ara sıra”, diğer özellikleri ise “çoğu zaman” düzeyinde gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular:

Kızlar ile erkekler arasında insan ilişkileri ($U=2312,5$, $p>.05$), eleştirel düşünme ($U=2314,0$, $p>.05$) ve yaratıcılık ($U=2609,0$, $p>.05$) alt boyutları açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Kızların duygu bütünlüğü alt boyutundan elde ettikleri puanların ortalaması ($\bar{X} = 32,78$, $SS=3,111$) ile erkeklerinki ($\bar{X} = 32,55$, $SS=3,270$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark yoktur ($t_{(145)} = 0,440$, $p=.660$).

Yapılan t-testi sonuçlarına göre; kızların kendini gerçekleştiren insan özelliklerini gösterme sıklıklarına yönelik algıları ($\bar{X} = 95,23$, $SS=6,697$) ile erkeklerin puanları ($\bar{X} = 93,64$, $SS=8,033$) arasında anlamlı fark ($t_{(145)} = -1,302$, $p=.195$) bulunmamaktadır.

Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular:

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, yaş değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra toplam puan ve duygu bütünlüğü alt boyutu üzerine F testi; eleştirel düşünme, yaratıcılık ve insan ilişkileri alt boyutları için Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4: Öğrencilerin Eleştirel Düşünme, İnsan İlişkileri ve Yaratıcılık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Eleştirel Düşünme	12	35	82,29	4	4,827	.305	
	13	37	79,91				
	14	14	58,18				
	15	18	68,00				
	16	43	69,84				
İnsan İlişkileri	12	35	83,24	4	15,656	.004	12-14
	13	37	91,55				12-16
	14	14	54,18				13-14
	15	18	62,22				13-15
	16	43	62,76				13-16
Yaratıcılık	12	35	67,00	4	2,197	.699	
	13	37	78,59				
	14	14	69,36				
	15	18	81,92				
	16	43	73,94				

Tablo 4’te görüldüğü gibi; insan ilişkileri puanları öğrencilerin yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($H = 15,656$, $SD=4$, $p=.004$). Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney U testleri yapılmıştır. 12 ile 13 yaş arasında, 12 ile 15 yaş arasında, 14 ile 15 yaş arasında ve 14 ile 16 yaşlarındaki öğrenciler arasında insan ilişkileri puanları açısından anlamlı fark gözlenmemiştir (sırasıyla $U=562,5$, $U=219,0$, $U=106,0$, $U=260,5$, $U=348,5$, $p> 0,05$). Ancak, 12 ile 14 yaşlarındaki öğrenciler ($U=147,5$, $p=.029$, $z=-2,182$, $r=-0,32$), 12 ile 16 yaşlarındaki öğrenciler ($U=537,5$, $p=.029$, $z=-2,182$, $r=-0,25$), 13 ile 14 yaşlarındaki öğrenciler ($U=139,5$, $p=.010$, $z=-2,562$, $r=-0,36$), 13 ile 15 yaşlarındaki öğrenciler ($U=194,5$, $p=.012$, $z=-2,524$, $r=-0,34$) ve 13 ile 16 yaşlarındaki öğrenciler arasında ($U=489,0$, $p=.003$, $z=-2,988$, $r=-0,33$) insan ilişkileri puanları açısından anlamlı düzeyde

fark vardır. 12 yaşındaki öğrencilerinin insan ilişkileri puanlarının hem 14, hem de 16 yaşlarındaki öğrencilerinden; 13 yaşındaki öğrencilerin ise hem 14, hem 15, hem de 16 yaşındaki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak etki büyüklüklerine bakıldığında, farklılıkların orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin eleştirel düşünme ($H=4,827$, $p=.305$) ve yaratıcılık ($H=2,197$, $p=.699$) puanları aralarında, yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Toplam puan (kendini gerçekleştirme) ve Duygu Bütünlüğü Düzeylerine İlişkin Algılarının Yaşa Göre F Testi Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Top	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
Toplam puan (Kendini Gerçekleştirme)	12	35	95,28	7,687	Gruplararası	608,802	4	152,201	2,919	.023	13-14
	13	37	97,27	6,583	Gruplar İçi	7405,127	142	52,149			
	14	14	91,06	6,320	Toplam	8013,930	146				
	15	18	93,56	7,772							
	16	43	92,81	7,409							
Duygu Bütünlüğü	12	35	33,11	2,847	Gruplararası	112,413	4	30,603	3,205	.015	13-14
	13	37	33,95	2,749	Gruplar İçi	1355,992	142	9,549			
	14	14	31,69	3,328	Toplam	1478,405	146				
	15	18	32,06	2,859							
	16	43	31,77	3,558							

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin kendini gerçekleştirme puanları; yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir [$F_{(4,142)} = 2,919$, $p=.023$]. Etkinin büyüklüğü hesaplandığında ($r = 0,28$) değişkenler arasındaki farklılığın varyansı açıklama oranı açısından orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin gözlenen varyansının yaklaşık %28'i yaşa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. LSD post-hoc testi sonucunda 13 yaşındaki öğrencilerin kendini gerçekleştirme puanlarının [$\bar{X} = 97,27$, $SH=6,583$] 14 yaşındakilere ($p=.007$) ve 16 yaşındakilere göre ($p=.007$) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin duygu bütünlüğü puanları da; yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir [$F_{(4,142)}=3,205$, $p=.015$]. Etkinin büyüklüğü hesaplandığında ($r = 0,28$) değişkenler arasındaki farklılığın varyansı açıklama oranı açısından orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle öğrencilerin duygu bütünlüğü düzeylerinin gözlenen varyansının yaklaşık %28'i yaşa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. LSD post-hoc testi 13 yaşındaki öğrencilerin duygu bütünlüğü puanlarının [$\bar{X} = 33,95$, $SH=2,749$] 14 yaşındakilere ($p=.021$), 15 yaşındakilere ($p=.035$) ve 16 yaşındakilere göre ($p=.002$) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin yaşları ile kendini gerçekleştirme toplam puanları arasında negatif bir korelasyon gözlenmiştir (Pearson'srho = $-0,186$, $p = 0,024$, $\rho^2=0,035$). İki değişken arasında düşük düzeyde anlamlı bir korelasyon vardır. Yaşı küçük olan öğrencilerin kendini gerçekleştirme puanları da nispeten daha yüksektir. Benzer bir ilişkinin duygu bütünlüğü (Pearson'srho= $-0,227$, $p=.006$, $\rho^2=0,052$) ve insan ilişkileri (Pearson'srho= $-0,230$, $p=.005$, $\rho^2=0,053$) alt boyutlarında da ortaya çıktığı görülmektedir. Eleştirel düşünme ve yaratıcılık puanları ile yaş arasında ise anlamlı bir korelasyonun olmadığı görülmüştür.

Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular:

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, okul türü değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra duygu bütünlüğü

ve eleştirel düşünme alt boyutları için okul türüne göre ANOVA; kendini gerçekleştirme toplam puanı, insan ilişkileri ve yaratıcılık alt boyutları için de Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Tablo 6: Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme toplam puanı, İnsan İlişkileri ve Yaratıcılık boyutlarına İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Toplam Puan (Kendini Gerçekleştirme)	1. ÖİÖ	30	86,33	3	8,045	.045	1-3
	2. DİÖ	45	81,54				
	3. FL	39	61,86				
	4. AL	33	66,85				
İnsan İlişkileri	1. ÖİÖ	30	85,37	3	13,654	.003	1-4
	2. DİÖ	45	86,89				
	3. FL	39	64,86				
	4. AL	33	56,89				
Yaratıcılık	1. ÖİÖ	30	79,63	3	1,192	.755	
	2. DİÖ	45	69,53				
	3. FL	39	72,68				
	4. AL	33	76,53				

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin yaratıcılık puanları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermezken, kendini gerçekleştirme ($H = 8,045$, $SD=3$, $p=.045$) ve insan ilişkileri ($H = 13,654$, $SD=3$, $p=.003$) puanları devam ettikleri okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney U testleri yapıldı. ÖİÖ ile DİÖ öğrencilerinin, ÖİÖ ile AL öğrencilerinin, DİÖ ile AL öğrencilerinin ve FL ile AL öğrencilerinin kendini gerçekleştirme (sırasıyla $U=626,5$, $U=362$, $U=595,5$, $U=599,5$, $p > 0,05$); ÖİÖ ile DİÖ öğrencilerinin, ÖİÖ ile FL öğrencilerinin, FL ile AL öğrencilerinin insan ilişkileri (sırasıyla $U=668,0$, $U=426,0$, $U=426,0$, $U=569,5$, $p > 0,05$) puanları arasında anlamlı bir fark gözlenmedi. ÖİÖ ile FL öğrencilerinin ($U=396,5$, $p=.022$, $z=-2,285$, $r=-0,28$) ve DİÖ ile FL öğrencilerinin ($U=636,5$, $p=.030$, $z=-2,164$, $r=-0,24$) kendini gerçekleştirme; ÖİÖ ile AL öğrencilerinin ($U=320,0$, $p=.015$, $z=-2,428$, $r=-0,31$), DİÖ ile FL öğrencilerinin ($U=606,0$, $p=.014$, $z=-2,470$, $r=-0,27$), DİÖ ile AL öğrencilerinin ($U=427,0$, $p=.001$, $z=-3,224$, $r=-0,37$) insan ilişkileri puanları arasında anlamlı düzeyde farka rastlandı. FL öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algıları hem ÖİÖ hem de DİÖ öğrencilerinden daha düşüktür. İnsan ilişkilerine yönelik algıları ise ÖİÖ öğrencilerinin AL öğrencilerinden, DİÖ öğrencilerinin ise hem AL hem FL öğrencilerinden daha yüksek düzeyde de olduğu görülmektedir. Ancak etki büyüklüklerine bakıldığında, ÖİÖ ve DİÖ’nun kendini gerçekleştirme puanlarının FL’den; insan ilişkileri puanlarının FL ve AL’den orta düzeyde yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Öğrencilerin Duygu Bütünlüğü ve Eleştirel Düşünme Düzeylerine İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre F Testi Sonuçları

Boyut	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Top	Sd	Kareler Ort.	F	P	Fark
Duygu Bütünlüğü	1.ÖİÖ	30	33,23	3,159	Gruplararası	93,065	3	31,022	3,202	.025	1-3
	2.DİÖ	45	33,55	2,616	Gruplar İçi	1385,340	143	9,688			
	3.FL	39	31,71	2,978	Toplam	1478,405	146				
	4.AL	33	32,06	3,783							
Eleştirel Düşünme	1.ÖİÖ	30	19,00	1,838	Gruplararası	22,714	3	7,571	1,718	.166	
	2.DİÖ	45	18,58	2,210	Gruplar İçi	630,139	143	4,407			
	3.FL	39	17,88	2,218	Toplam	652,853	146				
	4.AL	33	18,52	2,115							

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğrencilerin duygu bütünlüğü puanları, yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. [$F(3, 143)=3,202$, $p=.025$]. Etkinin büyüklüğü hesaplandığında ($r = 0,06$) değişkenler arasındaki farklılığın varyansı açıklama oranı açısından düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle öğrencilerin duygu bütünlüğü düzeylerinin gözlenen varyansının yaklaşık %6’sı yaşa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. LSD

post-hoc testi ÖİO öğrencilerinin duygu bütünlüğü puanlarının [$\bar{X} = 33,23$, $SH=3,159$] FL öğrencilerine ($p=.046$), DİO öğrencilerinin [$\bar{X} = 33,55$, $SH=2,616$] FL($p=.008$) ve AL ($p=.038$) öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Eleştirel düşünme puanları öğrencilerin okul türlerine göre farklılık göstermemektedir ($F_{(3, 143)}=1,718$, $p=.166$).

Ailenin Ortalama Aylık Geliri Değişkenine İlişkin Bulgular:

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, ailenin ortalama aylık gelir değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra toplam puan, duygu bütünlüğü ve eleştirel düşünme alt boyutları için ailenin ortalama aylık gelirine göre ANOVA, insan ilişkileri ve yaratıcılık alt boyutları için de Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. ve duygu bütünlüğü alt boyutu üzerine F testi; eleştirel düşünme, yaratıcılık ve insan ilişkileri alt boyutları için Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Öğrencilerin kendini gerçekleştirme [$F(5, 141)=0,727$, $p=.604$], duygu bütünlüğü [$F(5, 141)=0,0,779$, $p=.567$] ve eleştirel düşünme [$F(5, 141)=0,172$, $p=.973$] puanları yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin yaratıcılık ($U=6,354$, $p=.273$) ve insan ilişkileri ($U=4,051$, $p=.542$) puanları ortalama aylık gelire göre farklılaşmamaktadır.

Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular:

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra kendini gerçekleştirme toplam puanı ve eleştirel düşünme alt boyutuna göre ANOVA, insan ilişkileri, duygu bütünlüğü ve yaratıcılık alt boyutlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Öğrencilerin kendini gerçekleştirme [$F_{(4, 142)}=0,587$, $p=.672$] ve eleştirel düşünme [$F_{(4, 142)}=1,284$, $p=.279$] puanları baba eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin duygu bütünlüğü ($U=3,582$, $p=.465$), yaratıcılık ($U=2,082$, $p=.721$) ve insan ilişkileri ($U=2,360$, $p=.670$) puanları baba eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra kendini gerçekleştirme toplam puanı ve duygu bütünlüğü alt boyutunun anne eğitim durumuna göre değişimi için ANOVA; insan ilişkileri, eleştirel düşünme ve yaratıcılık alt boyutlarının anne eğitim durumuna göre değişimi için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Öğrencilerin kendini gerçekleştirme [$F_{(4, 142)}=1,530$, $p=.197$] ve duygu bütünlüğü [$F_{(4, 142)}=1,495$, $p=.207$] puanları anne eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Anne Meslek Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren insan özelliklerine yönelik algıları ve alt boyutlarını gösterme sıklıklarının, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normalliği incelendikten sonra duygu

bütünlüğü ve eleştirel düşünme puanları üzerinden anne mesleki durum değişkenine göre parametrik olan t-testi uygulanmıştır.

İnsan İlişkileri ve yaratıcılık alt boyutlarının anne meslek durumuna göre normal dağılıma uygun olmadığı görülmüştür. Buna göre bu alt boyutlar için Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır.

Anne mesleki duruma göre kendini gerçekleştirme [annesi ev hanımı olan öğrenciler ($\bar{X} = 93,71$, $SS=7,756$), annesi çalışan öğrenciler ($\bar{X} = 93,64$, $SS=7,116$) ($t_{(145)} = -1,068$, $p=.195$)], duygu bütünlüğü [annesi ev hanımı olan öğrenciler ($\bar{X} = 32,40$, $SS=3,394$), annesi çalışan öğrenciler ($\bar{X} = 32,88$, $SS=3,008$) ($t_{(145)} = -0,913$, $p=.363$)] ve eleştirel düşünme [annesi ev hanımı olan öğrenciler ($\bar{X} = 18,58$, $SS=2,113$), annesi çalışan öğrenciler ($\bar{X} = 18,37$, $SS=2,124$) ($t_{(145)} = 0,613$, $p=.541$)] puanlarının ortalaması birbirine yakın olup aradaki küçük farklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Annesi çalışan öğrencilerin kendini gerçekleştirme, duygu bütünlüğü ve eleştirel düşünme puanları ile annesi ev hanımı olan öğrencilerin puanları arasında fark yoktur.

Annesi çalışan ve ev hanımı olan öğrenciler arasında insan ilişkileri ($U=2194,0$, $p>.05$) ve yaratıcılık ($U=2511,0$, $p>.05$) alt boyutları açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada elde edilen sonuca göre 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Malatya Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden, 12-16 yaş arasındaki 147 öğrencinin; kendini gerçekleştiren insan özelliklerine ilişkin algılarının üst düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu; Pufal-Struzik'in (1996) 16-17 yaş arasındaki üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ile Masters'ın (2009) 16-18 yaş arasındaki üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmaları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca elde edilen bu bulgu, Hebert ve McBee'in (2007), üstün yetenekli üniversite öğrencilerinin kendilerini gerçekleştirme için güçlü isteklerinin olması ile doğrudan ilişkilendirilebilir.

Kendini gerçekleştirmenin boyutları açısından bulgular değerlendirildiğinde, ilk sırayı "insan ilişkileri" boyutunun aldığı (her zaman düzeyinde), bu boyutu "eleştirel düşünme", "yaratıcılık" ve "duygu bütünlüğü" boyutlarının (çoğu zaman düzeyinde) izlediği anlaşılmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik özellikleri arasında yer alması gereken yaratıcılık ve eleştirel boyutlarına göre insan ilişkileri boyutunun daha üst düzeyde olması alanda yapılan çalışmalarla (Renzulli, 1985; Masters, 2009) ters düşmektedir.

Kendini gerçekleştiren insanın özelliklerini gösterme sıklıklarına ilişkin algıları incelendiğinde; her zaman düzeyinde sırasıyla: "işini iyi yapan insanlara saygı gösterme", "arkadaşlarının inançlarına, sosyal ve ekonomik durumlarına göre ayırım yapmadan davranma", "bilgilerinin sınırlı olduğuna", "yaşam boyu herkesten bir şeyler öğrenebileceğine inanma", "yapmacık davranışlardan uzak içinden geldiği gibi davranma", "demokratik bir kişilik yapısı sergileme", "arkadaşlarını iyi seçip onlarla derin ilişkiler kurma", "arkadaşlarının farklı düşünce ve duygularını hoşgörü ile karşılama", "çevreden etkilenmeden düşünce ve davranışlarında bağımsız olma", "başkalarının sorunlarına eğilme", "arkadaşlarıyla sevecen ilişkiler kurup onlara sempati ile yaklaşma" ve "kendine özgü geliştirdiği bir ahlak anlayışına sahip olma" özelliklerini gösterdikleri görülmektedir.

Çoğu zaman düzeyinde sırasıyla: "içinde yaşadığı toplumsal ve fiziksel ortamı olduğu gibi kabul edip, kendine özgü bir değer sistemi oluşturma", "gerçeği olduğu gibi algılayıp, içinde bulunduğu ortama kolayca uyum sağlama", "kendini, diğer insanları ve doğayı olduğu gibi ka-

bul etme”, “içinde yaşadığı ortama kendime özgü yenilikler ve zenginlikler getirme”, “yaratıcılık özelliği ile problemlere kendine özgü alışılmamış çözüm yolları getirme”, “insanlığın özgürlüğü, gibi üst düzeyde amaçları olma”, “sıklıkla derin, estetik duygular ve sevginin yoğun hissedildiği anlar gibi doyumlu yaşantılar geçirme”, “insan olarak yapılabilecek doğal hataları yeri gelince yapma”, “davranışları biçimlendirmeye çalışan toplumsal kalıplara karşı çıkabilme”, “para kazanamayacağı işlerde de vakit geçirme”, “en sıkıntılı anlarda bile olayların gülünecek yanlarını bulabilen mizah anlayışına sahip olma”, “geleceğe yönelik uygun ve doğru tahminlerde bulunabilme”, “zaman zaman yalnız kalmaktan hoşlanma ve kendi kendine yetebilme”, “yaptıklarından dolayı kendi gülebilme”, “içinde bulunduğu koşulları ön yargısız değerlendirebilme”, “zayıf ve eksik yönlerini utanç duymadan olduğu gibi kabul edebilme”, “gün içinde yapılacak yoğun işler de olsa istekli uyanabilme” ve “zaman zaman da olsa zihin, duygu, okul ve eğlence yaşamında çatışmaya düşmeme” özellikleri gösterdikleri görülmektedir.

“Yaşadığı kültürün beğenmediği yönleri olsa da uymaya çalışma” özelliği ise ara sıra düzeyinde gösterdikleri görülmüştür. Bu özelliklerin uygulanma sıklıkları öğrencilerin kendilerine yönelik algılarıdır. Öğrencilerin kendileriyle ilgili algıları ile gerçek durum farklı olabilir. Kişiler kendilerini olduğu gibi görmeye objektif davranamayabilir. Bu nedenle araştırmanın bulguları bu sınırlar içerisinde değerlendirilmelidir.

Kız ve erkek öğrenciler arasında, kendini gerçekleştirmenin tüm boyutları (duygu bütünlüğü, eleştirel düşünme, insan ilişkileri ve yaratıcılık) açısından anlamlı farka rastlanmamıştır.

Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirmiş insan özelliklerini gösterme sıklıkları okul türü ve yaş değişkenlerine göre incelendiğinde, her iki değişken için de benzer bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. İlköğretim okullarında öğrenim gören (12 ve 13 yaşındaki) öğrenciler ile anadolu ve fen lisesinde öğrenim görenler (14, 15, 16 yaşındakiler) arasında ilköğretim öğrencileri (12 ve 13 yaşındakiler) lehine anlamlı fark çıkmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça (yaş ilerledikçe) kendini gerçekleştiren insan özelliklerinin daha alt düzeyde algılandığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular farklı açılardan yorumlanabilir. Yaş ilerledikçe öğrencilerin kendini gerçekleştirmiş insan özelliklerini daha az gösterdikleri için olabileceği gibi ileri yaşlarda öğrencilerin kendilerini daha gerçekçi algılaması nedeniyle de bu sonuçlar ortaya çıkmış olabilir. Bu sonuçlar değişik yöntemlerle (öğrencilerle, yöneticilerle, öğretmenlerle, velilerle görüşme, gözlem yöntemi vb) yapılacak yeni araştırmalar ile birlikte değerlendirilmelidir.

Üstün yetenekli öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri, anne-baba eğitim durumu ve annenin mesleki durumu bakımından da kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerini algılama düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Kendini gerçekleştirmenin insan ilişkileri alt boyutu açısından bakıldığında; 12 ve 13 yaşındaki öğrenciler ile 14, 15 ve 16 yaşındaki öğrenciler arasında 12 ve 13 yaşındaki öğrenciler lehine anlamlı bir fark çıkmıştır. Yine ilköğretim öğrencileri ile anadolu ve fen lisesi öğrencileri arasında ilköğretim öğrencileri lehine anlamlı fark çıkmıştır. Sınav kaygısının insan ilişkilerini azaltması bu sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Kendini gerçekleştirmenin duygu bütünlüğü alt boyutu açısından bakıldığında; 13 yaşındaki öğrenciler ile 14, 15 ve 16 yaşındaki öğrenciler arasında 13 yaşındaki öğrenciler lehine anlamlı bir fark çıkmıştır. Yine ilköğretim okullarındaki öğrenciler ile anadolu ve fen lisesindeki öğrenciler arasında ilköğretim öğrencileri lehine anlamlı fark çıkmıştır. Bu durumun oluşmasında duygusal yoğunluğun çok olduğu ergenlik döneminin etkisi olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin kendini gerçekleştirme toplam puanları ve duygu bütünlüğü, insan ilişkileri, eleştirel düşünme ve yaratıcılık alt boyutlarından aldıkları puanlar diğer değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

ÖNERİLER

Bu araştırma üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştiren bireylerin özelliklerini kendi algılarına göre ortaya koymaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri farklı yöntemlerle (nitel araştırmalar, öğrencilerle görüşme, gözlem yöntemi vb) tekrar test edilerek araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmalıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre son sırayı alan “duygu bütünlüğü” boyutunu geliştirmek için; BİLSEM’lerde öğrencilerin duygularını ortaya koymalarına daha fazla izin verici etkinliklere yer verilmelidir.

BİLSEM öğretmenleri üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini geliştirici etkinliklere daha çok yer vermelidirler. Ayrıca BİLSEM öğretmenleri çok daha fazla eleştirel düşünmeye açık olup öğrencilere bu konuda model olmaya çalışmalıdır.

BİLSEM’lerde üstün yetenekli öğrenciler için yapılan eleştirel düşünme ve yaratıcılık özelliklerini geliştirici çalışmaların daha verimli olabilmesi için de; bu öğrencilerin BİLSEM’deki danışman öğretmenleri ile kendi okullarındaki öğretmenleri daha fazla iletişim içinde olmalıdır.

Masters’ın (2009) üstün yetenekli programa kayıtlı öğrenciler ile genel bir okulda aynı yaş ve cinsiyette başka bir grup öğrenciye kendini gerçekleştirme düzeylerini belirleme çalışması gibi, Türkiye’de de benzer çalışmalar yapılmalıdır. Elde edilen bulgular yurt dışında yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akarsu, F. (2004). Üstün yetenekliler. *I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul. 23-25 Eylül 2004.
- Ataman, A. (2004). Üstün zekâlılar için ilköğretimde uygulanabilir bir model. *I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul. 23-25 Eylül 2004.
- Battal, N. & Şan, İ. (2010). Öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme düzeyleri (İnönü Üniversitesi örneği). *I. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*. Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Balıkesir, 13-15 Mayıs 2010.
- Bilgili A.E. (2004) Bir Türk Eğitim geleneği olarak Enderun’un yeniden inşası. *I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*. Çocuk Vakfı Yayınları: 64, 31-45
- Boehm, L. (1962). The development of conscience: A comparison of American children of different mental and socioeconomic levels. *Child Development*, 33; 575-590.
- George, D. & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update (4th ed.)*. Boston: Allyn & Bacon.
- Gökdere, M. & Küçük, M. (2003). Üstün yetenekli çocukların fen eğitimindeki durum: Türkiye örnelemi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1); 101-124
- Gross, M. U. M. (1993). *Exceptionally gifted children*. London: Routledge.
- Hebert T.P. & McBee M.T. (2007). The impact of an undergraduate honors program on gifted university students. *Gifted Child Quarterly*. 51 (2), 136-151.
- Janos, P.M., Robinson, N. M. & Lunneborg, C. E. (1989). Markedly early entrance to college: A multi-year comparative study of academic performance and psychological adjustment. *Journal of Higher Education*. 60; 496-518.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development (Vol. 2)*. San Francisco, CA: Harper & Row.

- Marker, C.J. & Schiever S.W. (2005). *Teaching model in education of the gifted*. Austin, Texas. Pro-Ed Publisher.
- Maslow, A. H. (1973). *In dominance, self-esteem, and self-actualization: Germinal papers of A. H. Maslow*, edited by Lowry, Richard J. Monterey, CA:Brooks/Cole Publishing Company.
- Masters B.R. (2009). *A study of self-actualization of gifted children in public high school programs*. Doctor of Theology, Holos University.
- Pufal-Struzik, I. (1999). Self-actualization and other personality dimensions as predictors of mental health of intellectually gifted students. *Roeper Review*. 22 (1), 44-47.
- Subotnik, R.F., Olszewski-Kubilius, P. & Worrell, F.C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*. 12 (1), 3-54.
- Renzulli, J.S.& Reis,S.M.(1985) *The schoolwide enrichment model: A comprehensive plan for educational excellence*, Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Roeper, A. (1996). A personel statement of philosophy of George and Anne Marie Roeper. *Roeper Review*. 19, 18-19.
- Ruf, D. L. (1998). *Environmental, familial, and personal factors that affect the self-actualization of highly gifted adults: Case studies*. Unpublished dissertation: University of Minnesota.
- Winner, Ellen. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. New York: Basic Books.